

Introducció

Joan NOGUÉ I FONT

Departament de Geografia

Estudi General de Girona (Universitat Autònoma de Barcelona)

Ja fa uns quants decennis, la geografia va reorientar substancialment la seva forma d'entendre i d'apropar-se a la problemàtica territorial: de la preocupació per entendre la complexitat i particularitat d'una àrea determinada (regió), hom va passar a la intensiva recerca de lleis empíricament generalitzables, aplicables a qualsevol àrea. Avui, per contra, sembla imposar-se el convenciment que aquesta oposició no té sentit i que és —o hauria de ser— perfectament possible establir una relació entre allò general i allò particular. En aquest sentit, algú ha afirmat que ens trobem davant les portes d'una nova geografia regional, que poc o res té a veure amb la geografia regional tradicional, la qual, per altra banda, mai no ha deixat d'existir, malgrat haver perdut pes específic en els cercles acadèmics i professionals.

El sorgiment d'aquesta nova geografia regional vindria a ser, precisament, un dels trets essencials de la geografia de finals dels 80 i, molt probablement, de la geografia dels anys 90. És aquesta una valoració en la qual semblen coincidir molts i diversos analistes i estudiosos de l'evolució recent del pensament geogràfic, tant a nivell nacional com internacional. Anne Gilbert (1988, 208) ho resumeix força bé quan afirma: «Els geògrafs estan redescobrint l'estudi d'allò específic. Indubtablement, l'anàlisi de l'evolució recent de la geografia indica que, després d'un període dedicat quasi plenament a l'estudi dels sistemes geogràfics i, més recentment, al desemmascament d'estructures socials en l'espai, la geografia comença a adonar-se que aquells sistemes i estructures estan localitzats; està començant a reexaminar l'especificitat dels llocs. (...) Molts estudiosos, fortament lligats en un principi al pensament nomotètic, s'han passat ara a la geografia regional». Mary Beth (1988) s'expressa en termes similars, tot establint una clara distinció entre la geografia regional tradicional i la nova geografia regional, a la qual denomina, citant a Nigel Thrift (1983), «geografia regional reconstituïda». Massey (1984), Claval (1984), Ferrier (1984), Nonn (1984), Johnston (1984, 1985), Brunet et al. (1986), Gregory (1986) i Taylor (1988), entre molts d'altres, insisteixen també en la palpable existència d'un renovat

interès pel concepte de regió i en les seves diferències en relació amb la seva concepció tradicional.

Són habituals, per altra banda, els cursos, col·loquis, seminaris i ponències sobre el tema que ens ocupa. Citem només, a tall d'exemple, el seminari celebrat els dies 26 i 27 de maig de 1988 a Avignon, sota el títol: *Écrire de la Géographie sur le Monde. L'approche régionale aujourd'hui*, organitzat pel Groupe Dupont en el marc del Géopoint-88, o el *Curs d'Estiu de Geografia Regional*, celebrat recentment a Girona (28-30 de juny de 1989) en el marc dels Cursos d'Estiu i de l'Estudi General de Girona-Universidad Internacional Menéndez Pelayo. Aquesta publicació recull, precisament, les intervencions dels professors convidats a l'esmentat Curs.

Existeixen, en definitiva, indicadors més que suficients com per afirmar que ens trobem davant d'una radical renovació del concepte de regió. Ens hem de plantejar, tanmateix, si és que podem parlar ja d'una «nova geografia regional», amb tot un cos teòric i metodològic ben format, delimitat i fàcilment identificable. La meua impressió és que, certament, s'estan posant les bases per a una no molt llunyana geografia regional nova. De moment, però, seria més prudent parlar, simplement, de l'aparició de perspectives regionals noves, que afecten diferents branques de la geografia i que, amb matisos i variacions, són compartides per enfocaments metodològics ben diversos, per no dir oposats (NOGUÉ).

En qualsevol cas, és ben cert que els geògrafs es troben en aquests moments davant d'un públic cada cop més curiós per saber com són i què passa a d'altres àrees geogràfiques. Hi ha una creixent demanda social per entendre el com i el perquè de la diferenciació espacial del nostre món. En aquest sentit, el concepte de regió, renovat i enriquit, se'ns torna a presentar avui com a una eina imprescindible per a la descripció, comprensió i explicació dels llocs. La geografia —val la pena no oblidar-ho— és una reflexió sobre l'espai i la seva organització, però és també una reflexió sobre l'experiència d'estar «situat» en el món, d'estar en un lloc, on hi passen coses. Certament les coses «tenen lloc» en llocs que els sers humans han creat. Però com els hem creat? Per què i com els sers humans creem llocs i els imbuïm de significat? Com definim espais? Com es dóna, en definitiva, el procés de diferenciació regional? Què entenem per lloc, per localitat, per regió? Aquesta publicació pretén, en definitiva, respondre a aquestes i a d'altres preguntes tot mostrant els últims avenços teòrics i metodològics de la geografia regional i recollint aportacions innovadores en aquesta mateixa línia provinents de disciplines afins a la geografia, com l'economia.

L'estructura d'aquest número monogràfic és molt simple i clara. A més d'aquesta Introducció, que comptaria com a un primer capítol, el volum en conté nou més. El segon, corresponent a la Lliçó Inaugural del Curs que ha originat aquesta publicació, és una reflexió de caire genèric, a cura de Lluís Casassas i Simó, sobre el concepte de regió a la fi del Segle XX. El segueix un treball de Lluís Riudor i Gorgas sobre l'evolució teòrica i metodològica de la geografia i el seu impacte en la forma en què s'han escrit i produït les geografies regionals del món. A continuació, Nicolás Ortega Cantero planteja la necessitat de recuperar tot allò que, segons ell, fou la veritable raó de ser de la geografia regional tradicional i que va ser bandejat —sovint alegrement— per «revolucions metodològiques» posteriors. A continuació, Josefina Gómez Mendoza analitza les aportacions

més innovadores i recents en geografia sobre el tema regional. En el capítol següent, Doreen Massey —una de les figures més notables de la geografia anglo-saxona contemporània— revisa amb esperit crític una de les línies de recerca més innovadores en el tema que ens ocupa. Es tracta d'una línia que ha tingut una especial incidència a la Gran Bretanya, on és ja coneguda habitualment per *locality studies* o «estudis de localitats». Peter J. Taylor, també britànic i director de la revista *Political Geography Quarterly*, se centra, per la seva banda, en l'anàlisi d'un concepte —el de «regió històrica»— en la seva aplicació a Europa. Més endavant, Joan Trullén, economista, exposa el renovat i espectacular interès que la ciència econòmica en general —i no només l'economia regional en particular— mostra últimament pel concepte de regió. En el capítol que segueix se'ns presenta una determinada manera de «fer» i d'«escriure» una geografia regional. Robert Ferras introdueix el lector a les obres produïdes des de la Maison de la Géographie de Montpellier, un dels centres més dinàmics i amb més recursos de la geografia francesa actual. En l'últim capítol d'aquesta publicació, Josep Puig i Boix defensa la perspectiva bioregionalista, una proposta de caràcter ecologista centrada en un concepte clau, el de «bioregió».

Aquesta publicació, com és obvi, no hagués estat possible sense la col·laboració de moltes persones i institucions. L'Estudi General de Girona, organitzador i patrocinador (junt amb la Universitat Internacional Menéndez Pelayo) dels Cursos d'Estiu, n'ha estat una peça clau. És el seu suport el que va permetre encetar a Girona —i per primera vegada a l'Estat espanyol— un ric debat interdisciplinari sobre un tema realment innovador, la «nova geografia regional», amb la presència de destacades figures procedents de diferents universitats espanyoles, angleses i franceses. Calia, tanmateix, que aquests professionals s'avinguessin —cosa no sempre fàcil d'aconseguir— a deixar per escrit les seves aportacions al debat que es proposava. Però ho feren, i els n'estem agraïts. Es tractava de traduir, unificar i, en definitiva, editar i donar cos al llibre que teniu a les mans, tasca que he tirat endavant amb entusiasme, bo i assumint la plena responsabilitat dels errors que s'hi puguin detectar. Cal agrair, finalment i molt especialment, l'excel·lent predisposició de la Societat Catalana de Geografia i la del seu President, Lluís Casassas i Simó, a l'hora d'acceptar la publicació d'aquesta col·lecció de col·laboracions en la revista **Treballs de la Societat Catalana de Geografia**.

Referències bibliogràfiques

- BAILLY, Antoine S., ed. (1984), *Les concepts de la géographie humaine*, París, Masson.
- BETH PUDUP, Mary (1988), «Arguments within regional geography», *Progress in Human Geography*, 12 (3), pàg. 369-390.
- BRUNET, Roger et al. (1986), «Comment écrire la géographie régionale?», *L'Espace Géographique*, XV (4), pàg. 241-296. Número monogràfic.
- CLAVAL, Paul (1984), *Géographie humaine et économique contemporaine*, París, PUF.
- FERRIER, Jean-Paul (1984), *La géographie, ça sert d'abord à parler du territoire, ou le métier des géographes*, Aix-en-Provence, Edisud.
- GILBERT, Anne (1988), «The new regional geography in English and French-speaking countries», *Progress in Human Geography*, 12 (2), pàg. 208-228.
- GREGORY, Derek (1986), «Region», a JOHNSTON, R.J.; GREGORY, D.; SMITH, D.M., eds.,

- 1986, pàg. 393-395.
- JOHNSTON, Ronald J. (1984), «The world is our oyster», *Transactions of the Institute of British Geographers*, 9, pàg. 443-459.
- JOHNSTON, Ronald J. (1985), «Places matter», *Irish Geography*, 18 pàg. 59-63.
- JOHNSTON, Ronald J.; GREGORY, Derek; SMITH, D.M., eds. (1986), *The Dictionary of Human Geography*, Segona edició, Oxford, Basil Blackwell.
- MASSEY, Doreen, 1984, *Spatial divisions of labor. Social Structures and the Geography of Production*, Londres, MacMillan.
- NOGUÉ i FONT, Joan, «Espacio, Lugar, Región: Hacia una Nueva Geografía Regional», *Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles*. En premsa.
- NONN, Henri (1984), «Régions, nations», a BAILLY, Antoine S., ed., 1984, pàg. 53-65.
- TAYLOR, Peter J. (1988), «World-system analysis and regional geography», *The Professional Geographer*, 40 (3), pàg. 259-265.
- THRIFT, Nigel (1983), «On the determination of social action in space and time», *Society and Space*, 1, pàg. 23-57.